

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana
Naročnina četrletno 15 Din,
za pol leta 30 Din,
za vse leto 60 Din,
Posamezne številke 150 Din.
Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, dne 22. novembra 1935.

U p r a v a: Kranj, Strossmajerjev trg štev. 1.
Poštočkovni račun
Ljubljana štev. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifu.
Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju
Predstavniki tiskarne France Uhernik, Kranj.

Ne delaj hudega, da pride dobro

I.

Naša služba je služba slovenstvu, a slovenstvo je prenasličeno načelne problematike, in kjerkoli se ga resno dotikamo, zadevamo na načelna vprašanja. Stokrat smo povedali, kaj hočemo, a pri vsej dobri volji ne moremo za-
brani, da ne bi kdo našel pomislekov proti našemu delu, če jih hoče za vsako ceno najti. Res ni treba, da bi se posluževal takih sredstev kot tisti „Slovenec“ dopisnik, ki nas postavlja v isto vrsto z listi, kakor so Pohod in Prelom. Proti takim očitkom se ne bomo branili. Ni treba. Morda že dopisnik sam čuti, da je šel predaleč in ni dosegel svojega namena. Nas ni vznemiril toliko napad kot tak, vznemirja nas pa miselnost, iz katere se je porodil. Vprašujemo, če ni bil morda napad preračunan in je pisec samo iskal povoda zanj? Niso članki te miselnosti več osamljeni. Pojavlja se v njih neka „borbenost“ in napadalnost, ki preseneča. Ali bodo slovenski stvari koristile? Nehote smo članek primerjali z drugim dopisom v isti številki Slovence, ki je nam iz duše pisan. Kakor da bi gledali dva svetova! S toploto in zaskrbljeno ljubeznijo in s tesnobo v srcu poroča pisec o stiski kočevskih Slovencev. Kako je človek od človeka oddaljen, če tudi prisega

na iste resnice! Pač ni tisto vse, kar javno izpovedujemo, so še druge stvari, ki človeka družijo ali ločijo.

Vedno smo vodili račune o tem, kar vrste Slovencev stvarno in načelno loči. Slogaštvo je za nas neresna stvar. Pamet in ljubezen do slovenstva pa nas prepričujeta, da ni dobro, če poudarjamo samo to, kar nas loči, da je potrebno poudarjati tudi tisto, kar nas druži. Ne gledamo na slovenstvo z visokega svetovno-nazornega vidika, prepuščamo to drugim, skromno mu hočemo služiti brez vsakih voditeljskih ambicij, sledeč preprostim resnicam in praktičnim načelom.

Tako mislimo: Kar je pri vsakem zrelem narodu v tako težkem položaju kot je naš, po sebi umevna stvar, zakaj bi se ne dalo doseči, tudi pri nas, namreč, da smo na zunaj eno, če smo tudi na znotraj različni. Tako sklepamo: Če se lahko družimo v razne namene z drugorodci najrazličnejšega naziranja in to za reševanje načelno važnih zadev, zakaj bi to v rahlejši obliki ne bilo mogoče doma, če s tem pridobi slovenska skupnost. Tega mnenja smo: Če kdo v naši grozni stiski, vidi samo notranjega nasprotnika in mali naš zunanji položaj, ni na pravi poti. In naše prepričanje je: Če so slovenske vrednote resno ogrožene, jih moramo

najprej na zunaj zavarovati, da jih bomo tem lažje na znotraj branili. Kdor pa hoče podreti prav vse mostove med rojaki različnega mišljenja in na vseh področjih med njimi ustvariti čim ostrejšo ločnico in vezati prav vse naše moči v notranjem boju, ne dela slovenstvu v prid. In še to velja v naših očeh, da nima nihče pravice, da bi si lastil slovenstvo izključno zase, ampak da ne moremo slovenskega prepričanja odrekati nikomur, kdor slovenski stvari v dobri veri zvesto, četudi po svoje služi.

Po našem prepričanju mu pa najbolje služi, kdor pri svojem delu hodi ravno in pošteno pot ter ima načelo zato, da jih izvaja, ne samo, da jih izpoveduje. Kdor drugače uči in drugače dela, škodi dobri stvari več ko vsi nasprotniki. Stara modrost nas uči, da bodimo pravični do nasprotnika, zakaj resnica in pravica je samo ena in dvojna morala se je vselej masčevala nad tistim, ki jo uganja. Kdor hoče dobro, naj ne dela zla. Dejanja in zgledi vedno bolj prepričujejo ko besede, in ljubezen bolj ko sovraštvo. Ločimo zmotne nauke od človeka. Proti temi, laži in zmoti se bojujemo brezobzirno in dosledno in začnimo vedno pri sebi, proti človeku bodimo obzirni. Ni vsak človek, ki je v zmoti, slab in ni vsak pravičnik dober. Ali ni hudo, če je v nasprotnem taboru en sam človek, ki ga ljubim in spoštujem? Ali ni moja dolžnost, da ga skušam pridobiti? Vsaj o enem

—i:

Velika pridobitev slov. „Narodne galerije“

V nedeljo 17. listopada t. l. je slovenska „Narodna galerija“ v Ljubljani odprla razstavo risb in študij slavnega slovenskega slikarja iz časa klasicizma

Franceta Kavčiča (Cauciga).

France Kavčič je bil rojen v Gorici 3. XII. 1. 1762, umrl je pa na Dunaju 18. XI. 1828 kot ravnatelj dunajske „Akademije oblikujočih umetnosti“. Kavčičev rod je popolnoma slovenski in dom Kavčičeve rodovine stoji še danes v slovenskih Volčah v gorških hribih. Čudno je zato, če je kdo kedaj dvomil, če spadajo dela Franceta Kavčiča med slovensko oblikujočo umetnost.

Vsaj v osnovnih pojmih je treba jasnosti! V slovenski kulturni krog spadajo vsa dela oblikujoče umetnosti, ki so jih ustvarili ljudje slovenske krvi, čeprav so delali v tujini, če niso izgubili zveze s slovensko zemljo in se niso potopili v tuj kulturni krog in se tako sami niso odrekli z dejanji slovenski pripadnosti. France Kavčič je delal tudi za slovenske kraje na Gorškem, govoril je tudi na Dunaju pred več ko sto leti slovenski in je imel slikarja Matevža Langusa, ki ga je podpiral na dunajski akademiji, za rojaka.

Duševno se je razvijal v klasicizmu, ki je po obliki in duhu zunaj posebnih narodnostnih svojstev evropskih narodov, popolnoma nad njimi, pogreznjen v grško in rimsko okolje. Zato France Kavčič v resnici ni zvezan z nemštvom. Je evropski klasicist in obenem slovenski umetnik. Stari avstrijski kulturni krog ni bil v bistvu nemški, ampak je bil sestavljen iz različnih narodnosti.

Pomen Franceta Kavčiča za slovensko oblikujočo umetnost je prav poseben. S Kavčičem je stopil slovenski človek spet enkrat čez domače meje v

veliki evropski umetnostni krog

takratnega časa. Kavčič je izmed tistih oblikujočih umetnikov, ki jih je dalo slovenstvo

mednarodni evropski umetnosti. Teh ni bilo tako malo že v italijanski renesansi med „Schiavoni“, samo da ta stvar skoraj nič ni raziskana. V 18. stoletju so dali Slovenci mednarodni umetnosti Šego, Hribernika in brata Janši, prav tako kot 200 let prej Gallusa (Petrina) in še prej Slatkonjo evropski glasbeni umetnosti. Slovensko duhovno območje je imelo dosti večji obseg, kakor pa slovensko ozemlje. Ta trditev ni izrastek domišljije ali pa kakšnega kulturnega imperializma. Kulturni imperializem je, če si n. pr. Italijani svoje kakšnega Josipa Tominca.

Slovenska „Narodna galerija“ ima dolžnost, da zbere

vsa umetniška dela slovenskih rok,

zraven del, ki so nastala na slov. zemlji, dela tudi tistih umetnikov slovenskega rodu, ki so bila ustvarjena v tujini. S tem bo dokazala, da ima slovenstvo pravico do svobodnega življenja med zahodnoevropskimi narodi zaradi

svoje kulturne moči in kot sestavni del evropske kulture.

To je bil tudi namen tistih ljudi, ki so slovensko „Narodno galerijo“ ustanovili in začeli. Pri nas pa zro nekateri le iz vaškega zvonika in mislijo, da je snoval slovenski umetnik le za plotom provincializma v preteklih časih! Slovenstvo ni provincializem in preprosto rokodelstvo! Zaradi omejenega provincializma je nastala zavest slovenske malosti in naznatnosti in je potrla slovenskega človeka tako, da je odrekel v usodnih trenutkih.

Z deli Franceta Kavčiča je začela slovenska „Narodna galerija“ posegati čez domači plot v slovenski del mednarodne umetnosti.

„Narodni galeriji“ je preskrbel njen predsednik Dr. Fr. Windischer na lastne stroške 85 listov Kavčičevih risb, izmed katerih imajo nekatere vrednost pravih slik. Okoli 70 jih je razstavljenih sedaj v treh velikih vitrinah v glavni dvorani „Narodne galerije“. V prvi vitrini je 6 velikih risb med njimi najbolj dovršena „Padec Troje“, v drugi vitrini je 34 študij, v tretji vitrini so krajine. Tehnika je tuš in sepija. So kartoni za poznejše res izvršene slike, deloma pa samostojne risbe, študije dra-perij, aktov itd. Med krajinami je nekaj alp

skih motivov redke lepote, so motivi iz Italije, Trsta in iz dunajske okolice.

Kavčičeve risbe, ki so sedaj v „Narodni galeriji“, je izbral Dr. Fr. Stele izmed 2000 listov, ki jih ima dunajska „Akademija oblikujočih umetnosti“. Dr. Stele je izbral vse unikatne t. j. vse tiste risbe, ki so bile samo v 1 kosu, sicer je pa izbral po predmetih, tako da je iz ljubljanskih Kavčičevih risb vidno, kaj vse je risal Kavčič. Dr. Stele je izbral z znanstvenega stališča gotovo pravilno. Ker so pa nekatere risbe veliko slabše ko druge, ki so resnično na višku, se zdi, kakor bi nekatere bile delo Kavčičevih učencev. Prav bi bilo, če bi imeli v Ljubljani le same Kavčičeve prvovrstne risbe.

V „Narodni galeriji“ je visela že preje Kavčičeva velika oljnata slika „Phokion in žena“, ki je last dunajske „Akademije oblikujočih umetnosti“ in jo je ta posodila slovenski „Narodni galeriji“. Treba bi bilo pa prirediti celo

Kavčičevo dvorano

v „Narodni galeriji“. Največja Kavčičeva biblična slika „Salomonova sodba“, ki je v skla-dišču dunajskega Belvedera, bi se dala dobiti in pred par leti ni mnogo manjkalo, da bi jo že imeli. V Gradcu sta 2 klasični manjši deli, ki bi se dali dobiti, najti bi bilo treba še kakšno cerkveno sliko, mogoče na Češkem, pa bi bila Kavčičeva dvorana čisto napolnjena.

Besedovanje, da je Kavčič „omleden klasicist“ je neumno! Kavčič prav popolno predstavlja klasicistični način slikanja, je dovršen mojster svojega časa. Komur klasicizem ni všeč, mu seveda tudi Kavčič ni, so pa bili tudi ljudje, ki jim ni bila všeč renesansa ali pa barok, zato pa ta dva sloga nista izgubila pomena.

Za Franceta Kavčiča je skrbel grof Filip Cobenzl, tisti Cobenzl, ki je veljal že leta 1779. Andreju Lavrinu za Slovenca in ki je dal Napoleonu I. kot dober poznavalec Slovencev in slovenščine v noči 16. vinotoka l. 1809. na Dunaju pojasnilo o narodnostnih razmerah v Iliriji. Kavčič je bil slikar, najbolj veljavni plemenitnikov na Dunaju, ki je bil takrat res svetovno mesto. Njegove slike so bile hudo drage. Kavčičev slog je imenoval Nagler veličasten, njegove ženske glave pa prelepe. Kavčič je bil kot klasicist predvsem oblikovno na

moramo svoje nasprotnike prepričati: da so naši nameni čisti, in eno moramo doseči; da nam ne more odrekati spoštovanja. To smo dolžni stvari, ki jo zastopamo. Gorje najboljši stvari, če bi jo zastopali moralno šibki ljudje in bi se hoteli za vsako ceno z njo istiti. Čim višja je vrednota, za katero nastopamo kot borci, tem večja je naša odgovornost za vse naše delo in ravnanje. Zmaga bo tam, kjer je globlja vera, večja požrtvovalnost in večja pravičnost. Kdor pa veže svojo stvar bolj na zunanjo moč, kakor na notranjo krepost, bo danes sicer na površju, sojeno pa mu je, da jutri propade.

Ni nam za sentimentalnosti in moraliziranje, so pa trenutki, ko je treba opozoriti na preproste osnove vsakega znosnega in plodnega družabnega dela in sožitja v slovenskem občestvu. Nas vseh dolžnost je, da dvignemo slovensko javno in politično življenje na neko dostojno moralno in duhovno višino.

II.

Nismo tako zaverovani v slovenstvo, da ne bi videli drugih velikih vprašanj sedanje dobe. Vendar jih ne bomo reševali z močnimi besedami, ampak le s postoteno delavnostjo, uvidnostjo, požrtvovalnostjo in velikim tveganjem. Upira se nam pri tem, da bi vse zadeve in težave slovenskega življenja stisnili v nasprotje dveh taborov in naziranj: katoliškega in marksističnega. S takim pretiravanjem bi delali nasilje življenju. Prišli bodo drugi in z isto izključljivostjo postavljali druge teze in antiteze kakor n. pr. krščanstvo in mamizem, kapitalizem in socializem, liberalizem in kolektivizem, univerzalizem in nacionalizem, fašizem in komunizem, avtoritarna in liberalna država, nacionalistični imperializem in narodna ideja itd. Nemogoče je zajeti vse življenje z vso njegovo mnogostranostjo v eno samo veliko nasprotstvo in ga presekati v dva povsem ločena dela. Koliko je prehodov iz enega tabora v drugega ne iz načelnosti ampak zaradi silne prepletenosti življenja. Koliko ljudi stoji z eno nogo v enem, z drugo nogo v drugem taboru in doživlja velike spore osebno v svoji notranjosti. Koliko je območij stvarnega življenja, ki se odtegujejo razporejanju na taki osnovi! Življenje bi postalo neznosno in spremenili bi ga v pekel, če bi ga povsod delili in opredeljevali po načinu: tu solnce, tam senca, tu dobro, tam zlo, tu resnica, tam laž in bi to delitev raztegnili od dejstev samih na človeka in njegovo sožitje. Kdo je tako svet, tako čist in katera sveitska organizacija je prav tako nedotakljiva, da bi si lahko lastila vlogo objektivnega sodnika? Ali more kdo trditi, da so na njegovi strani sami čisti značaji, na nasproti pa sami neznačajneži? In to bi moral z mirno vestjo trditi, kdor

kda j jemlje moralno, resnico in pravico v zakup. V zgodovini Slovencev je toliko listov, da najdemo v njej lahko dokaze za vsako trditev.

Bolj morda kot vsako drugo je očitno nasprotje med odmirajočim starim in nastajajočim novim svetom. To nasprotje je obstajalo v vseh časih, a malokdaj v tej ostrini ko danes. Podtalne in nadtalne sile so na delu, da zrušijo, kar so ustvarila stoletja. Staro in novo pokolenje se vedno težje razumeta in bolj oddaljujeta drug od drugega. Doživljamo tako usodne spremembe in pretrese v družbenem življenju, da ni treba šele čakati revolucije. Ali je to vse samo delo nekih ideologov razredne revolucije? Ali niso obupne socialne razmere tiste, ki bolj ko vse drugo radikalizirajo človeka? Ali ne obstaja nevarnost, da ne bi neki kratkovidni propagatorji dobro stvar preveč vezali na stari svet in bi jo mladina na zadnje zamenjavala z njim? Konservativne sile, ki hočejo varovati zapovistnost v razvoju in dragocene vrednote starega sveta rešiti v novo življenje, imajo mnogo težje stališče kot revolucionarne. V obrambi so proti slednjim. Nobena hrupna propaganda ne more tega prikriti. Rušiti je pač lažje, ko graditi. Od česa naj današnji človek živi, če ne od upov na boljšo bodočnost? Posnemanje revolucionarnih metod brezobzirne propagande bi mnogo več škodilo kakor koristilo. Ali ne zaupamo vse premalo vrednotam, katerih besedniki smo? Ali ne zaupamo več v duha? Popotnik v gozdu sredi noči prepeva, da bi pregnal moreči občutek samote? Glasna propaganda priča o strahu pred nečim, kar se nam zdi, da neizogibno prihaja. Čemu ta strah? Ali se bojimo slovenskega človeka? On edini bo na naši zemlji obrazoval bodoče življenje. Kakor smo ga vzgojili in kakor ga vzgajamo, tak se bo pokazal. Vsak od nas ima vpliv nanj, kdor se resnično briga za njegove težnje. Ne more biti naša naloga, da po sebi dana nasprotna postrujemo, da napetosti in sovraštva med nami stopnjujemo. Kjer ni nobenega prehoda iz enega tabora v drugega, nobenega posredovalca, kjer govori samo strast, maščevalnost, tam bo res hudo, če se kedaj sprostijo ljudske strasti. A nikjer ne stoji, da bi nas poljuben tok zanašal, kamor se mu zdi. Le proti toku plavati je obupno ravnanje. Nič na svetu se ne ponavlja do pičice. Naše razmere terjajo svoj način rešitve. Tam pa, kjer smo danes, prav gotovo ne moremo ostati. Preveč bedno je to naše življenje.

Slovenstvo, to je velika ljubezen do naše zemlje, našega ljudstva, do vseh vrednot, malih in velikih, ki jih je slovenski genij kdaj ustvaril, pa je še večje upanje in še večja vera v bodočnost našega rodu. Slovenska misel je

zato konservativna misel pa je hkrati progresivna misel, ker hiti v bodočnost in v prividih gleda svet, ki ga mi doživeti ne moremo. Slovenska misel je kot pravilno umevana narodna misel univerzalna in nas veže z vsem svetom, je del hkrati občestvena misel, oblikujoča naše individualno življenje. Slovenstvo nam je zato več, ko neki vzor, nam je velika obveza, nam je del našega življenjskega naziranja, ki pa mora dobiti svojo posvetitev od višjih slovenstvu nadrejenih vrednot. Slovenstvo glede na posameznika v njegovi povezanosti z narodnim občestvom in v njegovem odnosu do tega. Ni napredka naroda brez napredka posameznika in obratno. Slovenska misel nas sili, da gledamo na naš svet v njegovi celotnosti. Slovenski človek bodočnosti nas sili, da gledamo na naš svet v njegovi celotnosti. Slovenski človek bodočnosti se bo zavedal svoje odgovornosti do celote. Trdno bo zakoreninjen v svojem narodnem občestvu, a bo iz njega rasel v svobodne višave. Slovenska misel kot občestvena misel bo vzgojiteljica bodočih rodov. Prav zato, ker slovensko misel tako vsečloveško in obenem občestveno pojmuje, nam je razumljiva globoka težnja vsake velike ideje in vsakega svetovnega nazora, da zajame človeka in življenje v njegovi celotnosti. Življenje današnjega človeka je življenje duhovno razcefrana bitja. Vsemu našemu kulturnemu ustvarjanju, prosvetnemu, vzgojnemu in socialnemu delu manjka organske povezanosti. Vse družbeno življenje se zdi, da je v razkroju in slovenstvo zaradi tega ne more organsko rasti in se razvijati. Ne gre samo za spremembo notranjih pogojev življenja. Tu zadevamo na vprašanje svetovnega nazora. V vsaki veliki svet urejajoči misli je težnja po celotnosti uveljavljanja in z njo moramo brezpogojno računati. Mi tu s svojega stališča odklanjamo samo tisto izključljivost propagatorjev enega ali drugega nazora, ki ne priznava nobenih drugih vrednot in sovražijo vse, kar ni pravovern v njihovem smislu. Kdor je sposoben zajeti s svojo ljubeznijo vse brate, tudi tiste, ki so drugega mišljenja, je večji in močnejši od vsakega samozadovoljnega pravičnika. Neizmerno več bo koristil svoji in obenem naši skupni stvari.

M.

Širite in berite „SLOVENIJO“

višku, v risbi in proporcijah. Zato bi imela Kavčičeva dvorana pri nas

pomen tudi za umetniški naraščaj, da bi dobil naš najmlajši umetniški rod več smisla za oblikovanje in tehnično stran v slikarstvu. Kajti dvoma ni, da bo kmalu prišlo v oblikovni umetnosti spet zanimanje za popolnost v oblikovanju. V Rusiji n. pr. se že nagiba stavbarstvo iz smotrnosti v klasicistični slog. Današnjemu svetu sploh manjka oblike in forme v družbi, mišljenju in v umetnosti.

Dr. Stele je v nedeljo 17. vinotoka t. l. ko je bila odprta v „Narodni galeriji“ razstava Kavčičevih risb, razlagal pomen klasicizma in Kavčičevo umetnostno naziranje. Škoda je pa, da ni omenil, da je največji nemški pesnik J. W. v. Goethe, ki je Franceta Kavčiča osebno spoznal v Rimu, Franceta Kavčiča močno cenil ter da ga omenja v svojem lepoznavskem delu „Winkelmann und sein Jahrhundert“ v dunajski izdaji K. Ambrusterja iz l. 1821. na strani 188, kjer piše Goethe o Fr. Kavčiču in njegovem prijatelju Schöpfu takole: „Caucig und Schöpf waren Männer von Talent, die grosse Fertigkeit besaßen...“ Goethejeva sodba o mladom Kavčiču, ko se je še učil v Rimu, je gotovo vredna vpoštevanja.

Kavčičeve risbe je slovenski „Narodni galeriji“ preskrbel na svoje stroške njen predsednik. Zasebnik mora pri nas reševati narodne kulturne zaklade. V Belgradu so napravili novo umetnostno galerijo del tujih umetnin. Šlo je v ta namen 50 (trideset) milijonov dinarjev. Če bi šlo po davčni obremenitvi, bi morala Slovenija dobiti vsaj 16% tistega, kar je Belgrad dobil za novo umetnostno galerijo, torej 4 milijone 800.000 dinarjev za slovensko „Narodno galerijo“ iz drž. blagajne. Dobila seveda Slovenija doslej ni ničesar. Po našem mnenju bi se dalo z dobro polovico te vsote izpopolniti slovensko „Narodno galerijo“ z deli, ki so jih ustvarili Slovenci v prejšnjih časih v tujini in so slovenski del mednarodne umetnosti in pa še izpolniti z umetninami, ki so bile ustvarjene doma.

Janez Kocmur:

Malo popravka

Prispevek k slovenski politični zgodovini.
(Nadaljevanje.)

Pičla udeležba iz Goriške, Primorske in Istre sili k razmišljanju, še bolj pa, da so Štajerska, Koroška in Dalmacija bile sploh brez zastopnika. Na strankinem zboru deset mesecev prej, ki še daleč ni tako pomemben, je bilo iz Kranjske — ne računajoč Ljubljano in okolico — 15, iz Primorja, Goriške in Istre 26, in 1 poslanec iz Dalmacije. Bolj ko stroški sta bila vzrok odsotnosti nezanimanje in površnost organizacije. Pogrešam tudi precej takih, ki so se sicer udeleževali vseh zborov in konferenc vsaj kot gosti; — no, uradni Dunaj na prireditve ni gledal s prijaznim očesom, pa so mnogi raje stopili za grič, da jih ne bi kaj ne zadelo. Več udeležencev ni izkazanih: bodi da niso želeli prvi v seznam, ali so samo pogledali in odšli. Dr. Perič, prof. Franke in še nekateri tedaj še niso bili včlenjeni, pa se jim ni moglo dati pooblastil.

Raziskovalca bo zanimal tudi pregled udeležencev po izobrazbi, čeprav so šolska izpričevala čisto samo ponjaja, pokrivajoča duševne pleve, zastor, ki se skriva za njim temna praznina. In če razvrstim udeležence vzlic temu po šolskih kategorijah, to le radi večje popolnosti. Bilo jih je

	s popolno in samo začetno osn., srednješ., akad. izobrazbo			
	I	II	III	skupaj
s pravico glasovanja	12	6	2	20
gostov	26	5	7	38
skupaj	38	11	9	58

Mogoče, da kdo ni uvrščen pravilno; ali morebitne razlike se v zaključku izravnavajo, tako da ta lahko velja v glavnem kot zanesljiv.

Pravico do glasovanja jih je imelo sicer več, toda to iz seznama ni razvidno. V tem pogledu je tudi „Naprej“ od 4. decembra 1919, ki nava-

ja seznam upravičencev, pomanjkljiv. Zadnji hip je bilo namreč izdanih še več rdečih glasovnic.

V smislu oporekanega — kulturnega in jezikovnega — dela sta govorila od Slovencev samo dva iz II. skupine: — E. Kristan in A. Kristan; nasprotno pa dva iz III.: — dr. Tuma in dr. Dermota, ter Regent iz I. skupine. Značilna igra usode: slednji so bili iz narodno najbolj zavednega ozemlja, ki ga je pozneje zlá usoda odtrgala od narodnega telesa! Prav je, da jih je zastopalo ta del slovenske zemlje samo pet — številnejše odposlanstvo bi najbrže motilo kompaktnost njihovega nastopa.

Govorili so „za“ tudi drugi; toda ti se niso držali bistva stvari, obravnavajoč bolj gospodarska vprašanja: okrepitev delavskih organizacij, uspešnost mezdnih bojov itd. Tudi A. Kristanu je bilo glavno — narodno — vprašanje bolj vevnica, ki je z njo posegal v gospodarske predele. Drugače tudi ni moglo biti, saj ni bilo prej o predmetu nobene resne diskusije, pa je bila večina popolnoma nepripravljena.

Izjave neslovenskih udeležencev, zlasti Hrvatov in Srbov, ne morejo štet; vloga teh je mogla biti samo pasivna — nahajali so se v položaju, da vzamejo — vzamejo „vbogajme“, kar se jim je ponujalo. Če sem analiziral udeležence po njihovi šolski izobrazbi, naj tvegam še trditev, ki bo bolj držala — namreč, da jih je med 18 iz I. in II. skupine — z osnovnošolsko in srednješolsko izobrazbo — bilo komaj polovica, ki so bili kdaj vzeli kako težje berilo v roke. Tako predstavništvo se ni moglo zavedati, za kaj prav za prav gre; ni polagalo važnosti na „kaj“, ampak samo na „kdo“. Ta „kdo“ je bil E. Kristan — njegova beseda je bila delavcem na konferenci dogma, če so jo razumeli ali ne.

Dva meseca prej — od 4. do 9. septembra — je bil v Smichovu pri Pragi IX. zbor Češko-slovenske soc. dem. stranke. Na tem je vzbudil največjo pozornost govor dr. Šmerala o narodnostnem vprašanju v Avstriji. Odločno se je

Dr. Ivo Štampihar:

Novi politični zakoni

II.

Zakon o volilnih imenikih.

Politična lastnost zakona v volitvah poslancev, zakona o volitvah senatorjev, zakona o občinah in zakona o volilnih imenikih tiči v tistih predpisih, ki odredajo, kdo sme ali ne sme voliti in kako se izvolijo člani prizadetih zastopov: zbornice, senata, občinski odborovi. Najprej določa § 7 zakona o volitvah poslancev, da ima volilno pravico vsak moški državljan, ki je dovršil 21. leto starosti. Ali že § 15 istega zakona dostavlja, da „je glasovanje . . . po občinah, oziroma po voliščih in — po stalnih volilnih imenikih“. 21 let stari svojepravni državljan, ki ni v imeniku, torej ne sme glasovati ali „nima aktivne volilne pravice“. Zakon o občinah daje „volilno sposobnost“, t. j. aktivno volilno pravico, „vsem prebivalcem“, ki so vpisani v „volilni imenik občine po zakonu o volilnih imenikih“. Ker je to samo drugačen opis tiste listine, ki jo zaznamuje zakon o volitvah poslancev „stalni volilni imenik“, smejo pri občinskih volitvah voliti samo tisti „prebivalci“, ki so polnoletni in svojepravni moški državljan, nikakor pa „vsi prebivalci“.

Kakor vidimo, visi aktivna volilna pravica na — volilnih imenikih. Zakon o njih je tista postava, ki določa formalni, toda ustanovitveni pogoj za aktivno volilno pravico. Ta pogoj je vpis v imenik in je tako strogo odmišljen, da bi smeli voliti poslance in občinske odbornike tudi Abesinci, če bi bili — najsi pomotoma — pravomočno vpisani v imenik.

Tako se moramo prepričati, da je prav za prav najvažnejši volilni zakon ta o volilnih imenikih. Samo pri aktivni volilni pravici za volitve senatorjev ta zakon ne šteje. Kajti senatorji se volijo po posebnih imenikih, ki jih upravljajo okrožna sodišča na sedežu pokrajinske oblasti (upravne oblasti druge stopnje, sedaj bana). Zato si lahko ustanovo senata in vsa vprašanja, ki so s tem v zvezi, zaenkrat prihranimo. Ni pa dvoma, da bodo za aktivno volilno pravico o volitvah bodočih pokrajinskih ali okrajnih zastopov odločilni „stalni volilni imeniki“, torej tisti, ki so že zdaj odločilni za volitve poslancev in občinskih odborov. Te volilne imenike pa upravljajo — občine. Občinski organi vršijo upravno delo, oni vpisujejo volilce, oni jih črtajo iz njih. Pri tem pa sme zahtevati vpis v volilni imenik samo tisti, ki dokaže, da prebiva vsaj že eno

celo leto v dotični občini. Izjema za državne uslužbence ne pove nič, splošna določba pa — če jo gledamo skozi podatke o sodobni nezaposlenosti našega malega človeka — pove zelo veliko: po določbi zakona o volilnih imenikih je praktično odvzeta ustavno obljubljena aktivna volilna pravica vsem tistim, na katerih leži najhujša podoba gospodarske stiske: danjosti: brezposelnim, ki si iščejo priložnostnega kruha, da ne poginejo, še več, sezonskim delavcem in vsem, ki nimajo stalnega, posebnega ne krajevnega stalnega zaslužka. Če dodate tej ugotovitvi še okolnost, da upravljajo volilne imenike občine, in se zamislite v to, kako so sedanji občinski odbori zavzeli svoje dolžnosti, bo vsakomur razumljivo, zakaj je n. pr. dr. Spaho v Tuzli napovedal občinske volitve kot tiste, ki se bodo najprej izvedle. Pod sedanjimi občinskimi odbori, ki so posebno v Sloveniji vsiljeni ljudstvu, si pa ni mogoče zamisliti poštenih volitev v katerikoli javni zastop. Ti odbori imajo zavoljo upravljanja volilnih imenikov v rokah učinkovito sredstvo, da ovrejo v znatni meri resnično ljudsko voljo, morda celo, da jo izpačijo. Zato bi bile tudi nove občinske volitve samo polovično zdravilo, temveč smo mnenja, da je treba **predvsem popraviti glavna določila zakona o volilnih imenikih**. Kako popraviti, bomo imeli prilike omeniti pozneje, potem ko dospemo do osrednje misli tega sestavka.

Kdo naj voli?

Videli smo, da tako zakon o volitvah poslancev, kakor tudi zakon o občinah vsaj po svoje opisujeta tistega, ki naj voli, t. j. državljana z volilno pravico, da pa kljub temu oba zakona mislita na istega državljana in da dajeta enak okvir aktivni volilni pravici. Oba se pa glede obličnih pogojev volilne pravice sklicujeta na zakon o volilnih imenikih. Iz tega smemo posneti sklep, da dajeta i zakon o volitvah poslancev i zakon o občinah enakohoteče predpise o subjektivni aktivni volilni pravici, glede obličnih pogojev aktivne volilne pravice pa je odločilen zakon o volilnih imenikih. Ko tedaj razmišljamo o potrebnih spremembah zakona o volitvah poslancev, najdemo, da je tisti del tega zakona v sedanji obliki, ki se tiče aktivne volilne pravice, širši po snovi, nego bi bilo mogoče sklepati iz naslova zakona, ki se omejuje na volitve poslancev. Ta del je namreč že tudi zarodek za določitev aktivne volilne pravice

pombo, da obsojajo nemški mileje od slovenskih. O kakovosti Tivolske konference bi dr. Tuma ne bil mogel izreči take sodbe. Ne mešam se v preiskovanje vzroka, ki je bil deloma izven območja prirediteljev konference, kar pa ni izključevalo, da bi njen sestav bil lahko boljši in popolnejši. Eno pa lahko rečem z vso gotovostjo: Hrvat, ki bi bil nastopil tako, kakor je v Ljubljani E. Kristan, bi postal politično nemogoč!

V Smichovu so se postavili delavci v prve vrste bojevnikov za pravice, samobitnost in enakopravnost svojega naroda, v Ljubljani pa javna dražba slovenskega in slovenske kulture! Še več: — „kar ponujali so jo, metali čez plot“, kakor se je pozneje izrazil Cankar. — Tako je nastala „Tivolska resolucija“ — nastala v okolčinah in na način, ki daje pravico reči slehernemu Slovencu, da je bila prosto izmamljena! To dokazati sem si postavil za nalogo, ko sem začel pisati to razpravo — in tudi upam, da mi bo uspelo razpihati glorio, ki nepoučeni vanjo odevajo ta „zgodovinski dokument“.

V predsedstvo konference so bili na predlog E. Kristana izvoljeni dr. Dermota, Bukšeg in Salamunović. Dnevni red bi bil moral obsegati samo eno točko: Socialna demokracija in jugoslovansko vprašanje, a je po prizadevanju Tume in Dermote bil razčlenjen na tri dele: 1. Socialna demokracija in jugoslovansko vprašanje, 2. Politični položaj in socialna demokracija, 3. Zveza jugoslovanskih socialnodemokratskih strank. Kakor prej na strankinem zboru, je hotel Tuma tudi tu, da se loči jedro od lupine ter razpravlja o načelnih zadevah — narodnostnem vprašanju — ločeno od predmetov taktične narave. S tem je dosegel zgolj, da pada vsa odgovornost za II. del resolucije o narodnostnem vprašanju edino-le na E. Kristana, ki je bil o tem glavni poročevalec. Umil si je z Dermotom vred roke pred sodbo zgodovine.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Popravek. V zadnji številki je v sestavku „Malo popravka“ pomotoma navedeno, da je bil dr. Karl Renner železniški uradnik — bil pa je v resnici uradnik državne zbornice. Tudi ime Bergajs se ima glasiti pravilno Berdajs.

pri občinskih volitvah in bo smiselno zarodek tudi za določitev aktivne volilne pravice pri volitvah v pokrajinske in okrajne zastope, je pa oblično odvisen od določb zakona o volilnih imenikih.

Pri tem ne smemo prezreti še ene okolnosti, ki je količinsko tako močna, da spreminja vprašanje volilne pravice tudi kakovostno za sto odstotkov. Žene zahtevajo zase iste državljanske pravice, kakršne naj imajo moški.

Že ustava pravi: O ženski volilni pravici odloči zakon. Doslej je zakon to vprašanje tako „odločil“, da je vezal volilno pravico na moški spol. Taka odločitev je nestvarna, nesodobna, in po našem mnenju celo protiustavna. Navedeni stavek ustave razumemo namreč tako, da prepušča ustava navadni zakonodajni poti samo odločitev, ali naj imajo žene tudi pasivno volilno pravico ali samo aktivno. Zakaj glavno ustavno določilo glede volilne pravice se glasi: Volilno pravico ima vsak državljan, če je dovršil 21. leto starosti. Izjemo od tega splošnega določila predpisuje ustava samo glede vojaških oseb, in še to le tako, da jim prepoveduje izvrševanje volilne pravice, ki jim jo sicer teoretično pripozna.

Bodočo volilno pravico državljanov bo treba določiti dobesedno po splošnem ustavnem določilu. Dosledno s tem bo treba urediti tudi določbe o formalnih pogojih volilne pravice. Radi razširjenja volilne pravice — in sicer aktivne in pasivne — bo pa predmet „volilna pravica“ zelo narasel tako po številu oseb, ki jih bo zajel, kakor tudi po potrebi izvršilnih odredb.

Zavoljo tega je treba misliti na to, ali ne kaže odcepiti vse, v več zakonih raztresene določbe o volilni pravici iz teh zakonov ter jih združiti vsaj glede aktivne volilne pravice in glede obličnih pogojev volilne pravice v nov, poseben

zakon o volilni pravici?

Če to naziranje osvojimo, ostane za postave, ki se tičejo načina volitev v posamezne zastope, ureditve pasivne volilne pravice (ki ima že sedaj širše področje, nego aktivna, ker ni vezana na vpis v volilni imenik!), razdelitve mandatov itd., samo tisti del snovi, ki res še spada pod naslove sedanjih zakonov in ki res ne more biti predpisana pri vseh zastopih po istem kopitu. Na drugi strani pa prejmemo v zakonu o volilni pravici tako obliko predmetno enotnega zakona, ki bo smel in moral biti podstava različnim zakonom o posameznih zastopih.

Že tehnične, kaj šele politične prednosti take razdelitve sedaj premešane in skupne snovi so na dlani. Zato smo za tako spremembo zakona o volitvah poslancev, da dobimo obenem tudi nov zakon o volilni pravici. S tem zakonom bi bile razveljavljene vse, njegovim določbam nasprotne odredbe zakona o občinah, zakona o volitvah senatorjev in zakona o volitvah poslancev. Ta zakon bi bil tudi odločilen za bodoči zakon o samoupravah. V ta zakon bi pa prešel tudi predmet sedanjega zakona o volilnih imenikih.

(Dalje prihodnjič.)

OPAZOVALEC

Stvari zore . . .

V „Berliner Tageblatt-u“ piše Paul Scheffer, nekdanj moskovski in pozneje ameriški dopisnik tega lista, o angleških volitvah in njih pomenu za Zvezo narodov in Evropo: — — —

„Ostane torej pri geslu Zveza narodov. Kakor prej, tako tudi zdaj po volitvah ni pričakovati, da bi Anglija odnehala v svojem prizadevanju dokazati, da se dajo vojne skrajšati, če treba s silo, do skrajnosti. Angleško akcijo, ki se je začela pred polnim zborom Zveze dne 3. septembra, so v njeni odločnosti le počasi razumeli, nekateri je še danes ne razumejo. Po vsaki stopnji napredovanja, ki so jo na pravili odloki Zveze narodov, in ki jih je povzročila Anglija vztrajno in s poudarkom, se je reklo, dalje ne pozde. V ponedeljek so zadoobile sankcije moč. Kje so tisti, ki so prerokovali, da bo po dobljeni zmagi postalo vse tiho okoli Italije in Abesinije? Na dan volitev je Anglija poostrila svoje ukrepe. Zato je porabila prvi trenutek, ki ga je imela prostega od žar.“

Scheffer motri nato razmah japonskega imperializma na Kitajskem in nadaljuje:

„Komaj sme še kdo dvomiti, da je Japonska odločena, odcepiti severni Kitaj, ko Mandžurija ni spolnila, kar so pričakovali Japonci od nje sirovin in premoga. Anglija bo morala voditi politiko v dveh slogih. Celotno več ko ji bo postalo vredno, da napravi Zvezo narodov za clearing vseh evropskih nasprotstev in njihovo policijo, bolj bo opuščala velike rizike na Daljnem vzhodu, se bo odpovedovala močnopolitiki v območju Tihega morja. Tega se je zavedal zunanji angleški urad, preden je govoril Hoera v Ženevi . . .

izrekel zoper centralistično ureditev države in vzporedno s tem seveda tudi zoper prenapeti centralizem v delavskih organizacijah, ki je tem jemal potrebno gibčnost v mejah posameznih narodnosti. Zahteval je revizijo strankinega narodnostnega programa iz l. 1899. S tem je dvignil zbornice in začel se je boj, ki je v njem razvoj zgodovinskih dogodkov naklonil zmago československemu proletariatu. Da postavim ljubljansko Tivolsko konferenco v pravo luč, se na Šmeralova izvajanja še povrnem.

Z omenjenim zborom se je pobavila tudi tržaška „Edinost“ v številu 275 do 277, pokazujoč češke socialne demokrate slovenskim kot vzor rodoljubov. Ne omenjam tega, da bi se istil z njo, marveč da pokažem z besedami dr. Tume na razliko med kakovostjo tega zbora in ljubljanske konference. Tuma je namreč v odgovoru „Edinosti“ v „Rdečem praporju“ od 30. oktobra 1909 napisal tole: „ . . . Videl bi tam (člankar „Edinosti“ na zboru v Smichovu — Op. pis.) zastopnike socialne demokracije češke, cvet češke inteligence in cvet češkega delavstva, odvetnika poleg inženirja, zdravnika, učitelja, pa do preprostega tovarniškega delavca in delavke, vsi enako zavedni zastopniki češkega delavskega ljudstva. No, privoščil bi člankarju „Edinosti“ tudi videti, kako nastopajo poleg inteligence ti zastopniki delavstva sami, z ljubljenim rok, v preprostem suknjiču, kako samozavestno kritikujejo poročila svojih sodrugov akademične izobrazbe, in tako kažejo tako inteligenco v nastopu, katero zaman išče mo pri tržaških slovenskih izobražencih. So se pač učili češki samouki, tovarniški delavci, z vso željo po izobrazbi hrepenečega proletarstva, čitali so in premišljali, in ne vem, če bi sploh danes dobil na Slovenskem akademično izobraženega človeka iz narodnjaških in liberalnih krogov, ki bi bil kos enemu teh tovarniških delavcev dajati odgovor! . . .“

Resnica. Sam sem videl novembra 1907 na Dunaju, kako so se zastopniki češkega organiziranega proletariata — sami delavci, postavili kakor masiven blok zoper napačno izvajanje internacionalizma, ki je precej razkrojil tudi miselnost slovenskega delavca v narodnem pogledu. „Saj je vseeno, če me obsodi nemški ali slovenski sodnik“, sem čul čisto, in še pri-

Kljub vsemu, kar se je bralo, in kar je Anglija včasih širila sama, da se bo umaknila iz Evrope, če ji ne bo zadoščeno, ni bil otok še nikoli tako potisnjen na Evropo, kakor v sedanjem položaju. Labour (delavska stranka, Ur.) s svojim strogo vernim naziranjem o vojni politiki in pripravi orožja, ne bo v tem pogledu delal vladi nobenih težav.

Anglija, korakajoča naprej, oborožena s trdnim načrtom, kakor ni še nastopila nikoli, bo storila zdaj vse, da doseže jasnost in pojasnitev glede bodoče podobe Evrope.

Nedvomno bo to jasnost tudi dosegla, tem lažje, ker ji bo v veliki meri pomagalo javno mnenje Evrope, ki je že sito poskusov različnih imperialističnih nacionalizmov. In za vsako res demokratično in človečno svetovno politiko bodo stale tudi evropske ljudske množice, ki hočejo v miru delati in živeti.

Gotovo je torej, da stojimo pred velikimi spremembami v Evropi. Če bo italijanski imperializem njihov posredni povzročitelj, ali če se bodo za zdaj še zavlekli do prihodnjega imperialističnega spopada, ne spreminja nič na njihovi neizogibnosti.

V sestavku „Velika Britanija in Sredozemlje“ smo skušali pokazati in orisati sedanjo svetovno-politično stisko glede na naše slovensko vprašanje. Stiska traja naprej in razmere zore k odločitvi.

Seveda kdor ne seje, ne žanje.

Tudi za nas ne bodo sejali drugi!

Izjava

„Slovenija“ je objavila v svoji številki z 17. 9. 1935 na osmi strani v prvi koloni pod naslovom „Narodna Odbrana in Ta-ta in Pohod“ sestavek, v katerem je med drugim trjeno, da je delniška družba „Ta-ta“ družba tujih kapitalistov in tuje velikokapitalistično podjetje ter da zastopa to družbo Bjelić Uroš, advokat v Beogradu, ki je sočasno glavni tajnik one Narodne Odbrane, ki je pokrenila znano gibanje „Svoji k svojim.“

Ker sem se prepričal, da gorenje trditve niso točne in nočem nikomur delati krivice, kot odgovorni urednik preklicujem in obžalujem navedene trditve, ki so zašle v list brez moje vednosti, kot popolnoma neosnovane.

Kranj, dne 15. novembra 1935.

Adolf Mavčič, stud. iur.
odgovorni urednik „Slovenije“

Hodžera za jugoslovnski centralizem

V Loznici je zborovala zadnjo nedeljo Jugoslovnska narodna stranka, ki jo vodi Hodžera. Med nami je toliko znana, ker je razširila svojo organizacijo tudi na Slovenijo in nekaj časa izdajala v Ljubljani tednik „Edinost“. Šla se je zmeraj hudo opozicijo, vsaj na zunaj, vendar pa je bila ta opozicija pri prejšnji jugoslovnski nacionalni vladi kolikor toliko priljubljena, saj je smel njen tednik priobčevati stvari, ki jih mi še v ponatisku nismo smeli. Ta naklonjenost nacionalne vlade do narodne stranke ni bila brez podlage. Kajti bolj in bolj se kaže, da je narodna stranka prav tako, če ne še bolj jugoslovnska, kakor nacionalna, to se pravi centralistična, nedemokratična, s sedanjimi razmerami zadovoljna — če je le ona na vladi.

V Loznici se je spravi Hodžera zlasti nad dr. Mačka. Hvalevredno je, da je že kedaj spoznal, da Maček ne samo ve, ampak tudi pove, kaj hoče. Pred vsem da pravi Maček, da Srbi in Hrvati niso en narod. Zato pa da ni mogoče nobeno sodelovanje z njim. Sicer pa je Hodžera samo še povedal, da je z dosedanjim uredništvom države nad vse zadovoljen, da pa je treba ljudstvu gospodarsko pomagati.

Kakor da ne bi bila sedanja jugoslovnska centralistična ureditev države poglaviti vzrok sedanje revščine in gospodarska stiska njen neizogibni nasledek!

Toda — jugoslovni se boje za oblast in še bolj za tisto, kar je v zvezi z njo. Zato ne bodo nikoli drugačni, kakor centralistični, to se pravi protislovnski in protihrvški. Zato pa tudi ne more biti za nobenega pravega Slovence prostora v Jugoslovnski narodni stranki, prav tako, kakor mora biti osnovno načelo za vsakega zavednega Slovenca, da ne spada v Jugoslovnsko nacionalno stranko.

Sicer, če bi bilo Hodžeru za to, da spozna pravo voljo in mišljenje ljudstva, prav istega dne je imel v Banjaluki priliko. Ko je namreč na zborovanju v tem mestu z neovržno goto-

vostjo samozvanega voditelja dejal, da hrvaškega vprašanja ni, so mu poslušalci shod razbili.

Za ljudi, ki niso dostopni za najpreprostejše razloge, je menda tak način res edini — razlog.

Kaj je elementarno

„Jutro“ te dni pogreva takoimenovane punktacije, v očitni zadregi, ker še ne ve, kako bi se znašalo nad tistimi, ki so njegovim ljudem izpodmaknili stolček pri vladi. V polemiki proti „Slovencu“ pa piše celo, natančno takole piše:

„Ker pa je hotel (namreč „Slovenec“) elementarni odpor proti njim (namreč punktacijami!) naslikati kot neiskreno igro jugoslovnsko orientiranih slovenskih politikov — — —“

Elementaren, to se pravi silovit in nepremagljiv, kakor prirodne sile. Kakor prava prasila, je bil torej odpor jugoslovenarjev proti punktacijam!

Navsezadnje je seveda poglavito tisto, kaj kdo razume v eni ali drugi besedi. Jugoslovenarji so že toliko poštenim slovenskim besedam dali izkrivljen pomen, vse zaradi narodne enotnosti, to se pravi, pardon, zaradi nacionalnega edinstva, zakaj ga ne bi dajali še tujkam. In zakaj ne bi pomenila beseda element, nepremagljiva sila prirode, v jugoslovenarski latovščini nepremagljivo silo pendreka, ovadstva in še bolj nepremagljivo skrb za koristno oblast,

Slovenstvo živi in bo poklicano k vstajenju, čeprav ne šlišijo gluhi njegovega diha in nevidijo slepci njegovih gibov. Tudi življenje včasih molči in snuje v molku, da pride rojstvo, ki vzbudi lepše in močnejše življenje.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Ministrstvo za notranje zadeve je prepovedalo uvažati in širiti v naši državi list „Le Message des Nations“, ki izhaja v Ženevi.

Resnica in jugoslovni.

„Otadžbina“, glasilo Ljotičevega „Zbora“, ki hoče v zvezi s „Pohodom“ in njegovimi generali „nравstveno preroditi“ Jugoslovane, je nedavno trdilo, da je dr. Žiga Scholl, ki je Hrvat in pripadnik dr. Mačka, Žid. Ko so hrvaški listi pojasnili, da ni Scholl Žid in da tudi ni morebiti krščen Žid, temveč Hrvat, se seveda „Otadžbini“ ni zdelo, da bi to neresnico popravila.

Za „Otadžbino“ je prišel belgrajski tednik „Balkan“ (dobro si je izbral ime!) in začel trditi, da je dr. Maček po svoji materi Žid ter da se je zategadelj doma v njegovi rodovini govorilo samo nemško, tako da je prav za prav nemščina Mačkov materinski jezik. Hrvaški listi pojasnujejo to laž, kajti Mačkova mati je bila Hrvatica iz Zagreba in sicer iz stare hrvaške rodovine.

Nič ne de — prihodnjič bo kak nравstveno prerodjeni jugosloven trdil, da je slovenska kmečka rodovina Mačkov židovska.

Denar odhaja, pa se ne vrača.

Na občnem zboru Zadružne zveze je govoril tudi minister za notranje zadeve dr. Korošec. Govoril je zlasti o gospodarski stiski, o našem denarju, ki gre v Državno hipotekarno banko in Pošno hranilnico in povedal o njem:

„Državna hipotekarna banka in Pošna hranilnica jemljeta naš denar, pa ga ne vračata v isti meri . . .“

Pa tudi sicer je bil Korošec vse, samo optimističen ne.

Sarajevski Slovenci

V Sarajevu je imelo te dni slovensko društvo „Cankar“ svoj občni zbor. Predsednik je na njem podal pregled slovenskih prebivalcev Sarajeva. Vsega živi v tem glavnem bosenskem mestu okoli 2000 Slovencev. Pripadajo najraz-

ličnejšim poklicem. Inženjerjev, profesorjev, pravnikov, učiteljev je 20, uradnikov 272, obrtnikov in zasebnih nameščencev 115, orožnikov, vrtnarjev in drugih 378, delavcev pa okoli 820.

Drag most.

V Pančevu so 10. letošnjega novembra izročili v promet most, ki je stal državo 470 milijonov dinarjev. Za ta most bo morala prispevati Slovenija okoli 75 milijonov dinarjev.

Znesek je to, da bi z njim lahko zgradili dve šentjanski železnici, ali več tovornih tlakovanih cest, ali regulirali Savo in Dravo.

Resolucija

javnega shoda mož in žena delovnega ljudstva na Jesenicah 13. XI. 1935.

Žene in možje delovnega ljudstva, zbrani na javnem shodu za enakopravnost žene na Jesenicah dne 13. novembra 1935, ugotavljamo, da je različno gledanje na pravice moža in na pravice žene barbarstvo, in zahtevamo na vseh področjih javne delavnosti človeka takojšnjo uvedbo enakopravnosti med ženo in možem. Zato zahtevamo predvsem uvedbo natančno take volilne pravice za ženo, za kakršno se borijo moški delovnega ljudstva, t. j. takojšnjo uvedbo splošne, tajne, enake, neposredne, sorazmerno, aktivne in pasivne volilne pravice, spoznavajoč v tej pravici bistvo človekovega vpliva na družbo in pozivajoč vsakogar k trajni borbi za zmago te zahteve.

Sreča in zadovoljnost.

Neki I. Palandančič izdaja v Ameriki dva lista, pisana v srbsčini: „Jugoslavijo“ in „Ujedinjeno Srpstvo“. Nedavno je prebil nekaj dni v naši državi in ugotovil med drugim, da je ljudstvo pri nas srečno in zadovoljno.

Na vsak način pa je vsaj g. Palandančič srečen in zadovoljen.

Trezen, kulturni narod odklonil fašizem.

Na Angleškem so imeli pretekli teden volitve. Voljenih je bilo 382 pripadnikov konservativne, 153 pripadnikov delavske in 19 poslancev liberalne stranke.

Zanimivo je, da si angleška fašistična stranka niti kandidatov ni upala postaviti, kljub temu, da je njen „voditelj“ Mosley bogat mož in kljub temu, da omogočuje angleški volilni način po okrajih kandidature tudi najbolj šibkim. Toda stara angleška demokracija, trezna in preudarna, politično zrela in jasnovidna nima smisla za nacionalistično puhlost. Nacionalistični fašizem je pač samo za dežele analfabetov ali politično neizobražene, ki jih izrabljajo časti in donosnih dostojanstev željni samozadni voditelji! In le v takih more dobiti veljavo „avtoritarnost“ laživelčin.

LISTNICA UREDNIŠTVA

G. U. v M. Vprašujete, zakaj nismo zavrnili raznih trditev v „Prelomovi“ polemiki z našim listom. Ali ste prebrali naš članek? Ali more kdo zahtevati, da jemljemo tak odgovor resno? Ker je dopisnik v zadregi za odgovor na naša resna in tehtna izvajanja, si pomaga s smešenjem tega, česar ne razume, s podvaljevanjem drugega smisla, z neresničnim igračkanjem z načelnimi zadevami, z zafrkavanjem ter žaljivimi namigavanji. Žalostno je, da je tak način polemike v slovenski žurnalistiki mogoč. Naše vprašanje n. pr., kako misli stanovščinarstvo spraviti svoja načela v sklad z dejstvom, da smo pretežno kmečka država, je obrnil tako, da se bojimo diktature kmečkega stanu in nam ni resno za demokracijo. Prav nasprotno je res. Z vlado ljudstva bi zmagala slovenska stvar in konec bi bil načrtov o avtoritarni državi, kjer bi neki izvoljenci predstavljali državo in „izravnavali“ interese med kapitalom in ljudstvom. Za tako kmečko stanovsko misel smo tudi mi. Zakaj bi sicer priobčevali podlistek o Stambolijskem, tem resničnem bojevniku za kmečko demokracijo? Kako misli „Prelomov“ dopisnik o našem razmerju do države, nam je končno vseeno. Sklicevali bi se sicer lahko na marsikateri članek, a čemu? Našega stališča do dobrovoljcev v zvezi z „Bojem“, vam ni treba pojasnjevati. Način, kako komentira „Prelomov“ člankar nekatere druge naše misli, pa je tako neokusen, da ne rečemo nesramen, da ne maramo zgubljati o tem nadaljnje besede.

Zdaj veste, zakaj se nam na tako kritiko ni zdel umesten obširnejši odgovor. Oglasite se kmalu s kakim prispevkom. Pozdravljeni!

Cenjenim naročnikom!

Vsled pomanjkanja prostora smo morali podlistek „Osebnost in ideologija Aleks. Stambolijskega“ v tej številki izpustiti in ga bomo nadaljevali v prihodnji.

Uredništvo.

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj